

УДК 355/359.071-08

DOI <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.3.20>

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИХ КАДРІВ ВІЙСЬКОВОЇ МЕДИЦИНИ У КРАЇНАХ СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ

Фурдик В.Д. – аспірант

Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0001-8811-0711

У статті проаналізовано досвід організації військової медицини та підготовки управлінських кадрів у Республіці Білорусь, Республіці Казахстан, Республіці Узбекистан, Республіці Молдова. Проведено науково-теоретичне дослідження формування та реалізації стандартів НАТО у підготовці керівних кадрів для збройних сил країн СНД, визначено шляхи створення та розвитку системи підготовки військово-медичних кадрів у цих державах.

Протягом останніх десятиліть країни СНД ведуть ґрунтовну дискусію щодо того, як надати людині належні знання та вміння для забезпечення гармонійної взаємодії із глобальним суспільством, яке швидко розвивається. Відбувається нарощування процесів переоснащення медичної служби медичним майном, підвищення ролі медичного забезпечення військових і гуманітарних операцій у різних регіонах ближнього та далекого зарубіжжя, що впливає на рівень вимог до медичних кадрів, до якості їхньої підготовки.

Встановлено, що кожна з перерахованих вище держав прагне створити свою систему підготовки високопрофесійних військових лікарів для потреб власних збройних сил, переосмислити той багаж знань, вмінь та оснащення, яке перейшло у спадок від колишнього СРСР. Кінцевою метою таких перетворень є формування добре підготовлених і оснащених армій, здатних ефективно та вчасно надавати медичну допомогу пораненим, вміло організовувати та надійно керувати медичним забезпеченням, захищаючи національні інтереси країни.

Проблема підготовки керівних кадрів відомчої медицини нині знаходяться на етапі масштабних перетворень, викликаних порушенням чинної системи стратегічної стабільності у світі, зміною воєнних загроз для України, новими засобами та способами збройної боротьби.

У статті наголошено на тому, що питання підготовки військово-медичних фахівців для власних збройних сил кожної держави особливо стає актуальним у період її реформування. Аналогічні структурні перетворення відбуваються й у медичній службі. Накопичений світовий досвід організації медичного забезпечення будь-якого збройного конфлікту показує, що результат лікування поранених насамперед залежить від підготовленості кадрів, часу надання своєчасної та повноцінної медичної допомоги, результатів наукових досліджень, а це вимагає якнайшвидшого впровадження у практику отриманих результатів.

Ключові слова: публічне управління кадрами, військова медицина, підготовка, реформування військової медицини.

Furdyk V. D. Experience of training of leadership of military medicine in the countries of the Commonwealth of Independent States (CIS)

The article analyzes the experience of the organization of military medicine and management training in the Republic of Belarus, the Republic of Kazakhstan, the Republic of Uzbekistan, the Republic of Moldova. A scientific and theoretical study of the formation and implementation of NATO standards in the training of leadership for the armed forces of the CIS countries, identified ways to create and develop a system of training of military medical personnel in these countries.

It is emphasized that in recent decades, the CIS countries have been conducting a thorough discussion on how to provide people with the appropriate knowledge and skills to ensure harmonious interaction with a rapidly developing global society. There is an increase in the process of re-equipping the medical service with medical equipment, increasing the role of medical support of military and humanitarian operations in various regions of near and far abroad, which in turn affects the level of requirements for medical personnel, the quality of their training.

It is established that each of the above states seeks to create its own system of training highly professional military doctors for the needs of its own armed forces, to rethink the baggage of knowledge, skills and equipment inherited from the former Soviet Union. The ultimate goal of such transformations is to form well-trained and equipped armies capable of effectively and timely providing medical care to the wounded, skillfully organizing and reliably managing medical care while protecting the national interests of the country.

The problem of training managers of departmental medicine is currently at the stage of large-scale transformations caused by the violation of the existing system of strategic stability in the world, changing military threats to Ukraine, new means and methods of armed struggle.

The article emphasizes that the issue of training military medical specialists for each state's own armed forces becomes especially relevant during its reform. Similar structural changes are taking place in the medical service. The accumulated world experience in the organization of medical care in any armed conflict shows that the end result of treatment of the wounded depends primarily on training, time of timely and comprehensive medical care, the results of scientific research, which requires the implementation of the results.

Key words: public personnel management, military medicine, trainings, military medicine reform.

Постановка проблеми. Питання організації медичного забезпечення військ у сучасних умовах набуло особливого значення, що зумовлено вдосконаленням воєнно-медичної доктрини у країнах СНД, потребами реформування організаційно-кадрового потенціалу медичної служби, її матеріально-технічного переозброєння, досвідом організації медичного забезпечення військ у сучасних війнах і локальних конфліктах. Існує суперечність між зростанням вимог військової практики до офіцера медичної служби і недостатнім рівнем його підготовки до виконання завдань воєнно-професійної діяльності, зокрема в умовах реальних бойових дій, що зумовлюється недостатнім рівнем базової професійної підготовки майбутніх військових лікарів у військово-медичних вишах і в питаннях медичного забезпечення бойових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки професійних і кваліфікованих офіцерів медичної служби збройних сил у країнах СНД науковцями майже не досліджувалася, за рідкісними винятками. Зокрема, російський науковець І.В. Лобачов, котрий походить із сім'ї медиків-педагогів, що приділяли увагу підготовці офіцерів-медиків ще у Радянському Союзі, присвятив свою кандидатську дисертацію та низку статей питанню оптимізації підготовки майбутніх військових лікарів. Білоруський науковець, полковник медичної служби, доктор медичних наук, професор, Заслужений лікар Республіки Білорусь С.М. Шнітко аналізує особливості розвитку військової медицини у РБ протягом ХХІ ст.

Формулювання цілей статті. Дослідити досвід формування системи підготовки кадрових офіцерів медичної служби у країнах СНД, зумовленої організаційною перебудовою медичної служби збройних сил і потребами її матеріально-технічного забезпечення, а також досвідом збройних конфліктів ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Поряд із розглядом досвіду підготовки керівних кадрів для військової медицини у країнах НАТО, для яких властивим є національні особливості її організації з єдиними стандартами вимог надання медичної допомоги, цікавим є відповідний досвід у країнах СНД.

Підготовка висококваліфікованих військових фахівців, які відповідають умовам *Збройних Сил Білорусії* та суспільства, володіють високим рівнем знань, навичок і вмінь, а також особистою та корпоративною культурою, проводилася на військових кафедрах Мінського, Гродненського, Вітебського та Гомельського державних медичних інститутів, а також у межах післядипломної спеціалізації та підвищення кваліфікації усіх військових медиків. Підготовка відповідних кадрів за кордоном, зокрема у Російській Федерації, вимагала значних коштів. Саме тому 6 червня

1995 р. на базі військової кафедри Мінського державного медичного інституту та 71-ї Інтернатури медичного складу ЗС Республіки Білорусь (РБ) був організований військово-медичний факультет при Білоруському державному медичному університеті. Аналогів подібної організації немає у жодній країні СНД [1, с. 3–8].

За два десятиліття підготовка військових лікарів зазнала низки перетворень. Із 7 червня 2021 р. постановою Міністерства оборони РБ та Міністерства охорони здоров'я РБ від 3 травня 2021 р. № 8/45 військово-медичний факультет у закладі освіти «Білоруський державний медичний університет» реорганізовано у військово-медичний інститут у закладі освіти «Білоруський державний медичний університет».

Військово-медичний інститут є складовою частиною єдиної навчальної структури Білоруського державного медичного університету. Водночас це автономна адміністративна одиниця зі своїм керівництвом, яке підпорядковується Міністру оборони Республіки Білорусь.

За вказівками Міністерства оборони Білоруська військово-медична школа повинна відповідати таким вимогам:

- професійна військово-медична освіта має бути фундаментальною та безперервною;
- всі проміжні службові щаблі професійної кар'єри мають супроводжуватися відповідною курсовою підготовкою, яка дає можливість адекватно реагувати на нові геополітичні, військово-технологічні та військово-медичні зміни;
- самоосвіта – невід'ємна частина професійної військово-медичної освіти [1, с. 3].

Військово-медичний інститут є структурним підрозділом закладу освіти «Білоруський державний медичний університет», що реалізує освітні програми вищої освіти, післядипломної освіти медичних працівників для збройних сил, інших військ і військових формувань, освітні програми додаткової освіти дорослих, які здійснюють підготовку військових медичних кадрів із військово-обліковим спеціальностям та у резидентурі, забезпечення проходження інтернатури.

Основними завданнями інституту є:

- навчання курсантів (слухачів) за освітніми програмами вищої освіти I ступеня за профілем освіти «Охорона здоров'я» для Збройних Сил, інших військових формувань;
- підготовка спеціалістів на II ступені вищої освіти (магістратура) для Збройних Сил, інших військових формувань;
- підготовка спеціалістів із освітніх програм I ступеня післявищівської освіти (ад'юнктура) для Збройних Сил, інших військових формувань;
- підвищення кваліфікації та перепідготовка керівних працівників і спеціалістів, котрі мають вищу освіту за профілем освіти «Охорона здоров'я»;
- проведення освітніх курсів (лекторіїв, тематичних семінарів, практикумів, тренінгів, офіцерських курсів та інших видів навчальних курсів);
- організація та проведення навчання слухачів із військово-медичної підготовки для Збройних Сил, інших військових формувань;
- організація та проведення інтернатури лікарів-інтернів для Збройних Сил, інших військових формувань;
- підготовка у резидентурі військових медичних кадрів для Збройних Сил, інших військових формувань;
- навчання студентів університету за програмою підготовки офіцерів медичної служби запасу;

– перепідготовка військових медичних кадрів, які мають середню спеціальну медичну освіту, з військово-облікових спеціальностей для Збройних Сил, інших військових формувань;

– навчання та підготовка військовослужбовців іноземних держав за освітніми програмами вищої освіти I ступеня за профілем освіти «Охорона здоров'я», II ступеня вищої освіти (магістратура), I ступеня післявишівської освіти, у резидентурі;

– підвищення кваліфікації та перепідготовка військовослужбовців іноземних держав, котрі мають вищу освіту за профілем освіти «Охорона здоров'я»;

– проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень і розробок;

– участь у наданні медичної допомоги на базах клінічних організацій охорони здоров'я;

– виховання у курсантів, громадян РБ, патріотизму, високого почуття відповідальності за виконання службового обов'язку, виконання вимог, викладених у Військовій присязі та загальновійськових статутах Збройних Сил РБ, сумлінного ставлення до навчання.

До складу інституту входять командування, навчально-методична частина, відділ кадрів, група матеріально-технічного забезпечення, військово-медичний факультет, кафедра організації медичного забезпечення військ і медицини катастроф, підрозділи курсантів (слухачів).

Факультет є організаційно-адміністративним структурним підрозділом інституту, який забезпечує здійснення освітньої та наукової діяльності, навчально-методичної роботи у рамках певних профілів освіти, напрямів освіти, спеціальностей підготовки спеціалістів.

Підготовка кадрових офіцерів медичної служби за освітньою програмою вищої освіти «Охорона здоров'я» спеціальності 1-70 0101 «Лікувальна справа», 1-71 0101 «Військово-медична справа» з поглибленим вивченням воєнних і воєнно-медичних дисциплін. Термін навчання 6 років. Курсанти навчаються на денній формі за бюджетний кошт і на повному державному утриманні. Після успішного закінчення 5 курсу курсанту присвоюється військове звання «лейтенант», а після складання державних іспитів – «старший лейтенант медичної служби» з отриманням кваліфікації «лікар».

На факультеті готують:

– лікарів-інтернів для ЗС РБ;

– офіцерів медичної служби запасу за трьома спеціальностями: «Лікарська справа у наземних військах», «Загальна епідеміологія» та «Фармація»;

– здійснюється перепідготовка медичних кадрів із вищою освітою за спеціальностями: 1-81 02 55 «Терапія», 1-81 02 65 «Хірургія» і 1-81 02 73 «Організація охорони здоров'я»;

– підготовка клінічних ординаторів за спеціальностями «Хірургія» та «Терапія»;

– підвищення кваліфікації воєнно-медичних кадрів із вищою освітою [2].

У складі факультету діють 4 кафедри:

– організація медичного забезпечення військ та екстремальної медицини;

– воєнна епідеміологія та воєнна гігієна;

– воєнно-польова терапія;

– воєнно-польова хірургія.

На кафедрі організації медичного забезпечення військ та екстремальної медицини курсанти отримують знання за такими напрямками: організація та проведення заходів медичного забезпечення військових частин і підрозділів в умовах бойових ситуацій та у повсякденній діяльності; розгортання та функціонування воєнних

медичних частин і підрозділів у бойових обставинах і за умов надзвичайних ситуацій; організація постачання військових частин і підрозділів медичним майном і технікою. Курсанти отримують знання і практичні навички щодо прийняття рішень стосовно організації медичного забезпечення військових частин у різних умовах, планування й управління підрозділами медичної служби військових частин.

На кафедрі воєнної епідеміології та воєнної гігієни увага приділяється профілактичним заходам. На ній навчаються попереджати захворювання й організувати повсякдення життя так, щоб уникнути травматизму та вибуху інфекційних захворювань у збройних формуваннях.

На кафедрі воєнно-польової терапії та воєнно-польової хірургії навчання здійснюється безпосередньо в операційних, перев'язочних, лікувальних і діагностичних відділеннях. На кафедрі воєнно-польової терапії вивчають питання бойової терапевтичної патології, найбільш поширені захворювання, властиві для військовослужбовців у мирний час, а також питання воєнної токсикології. На кафедрі воєнно-польової хірургії практичні заняття проводяться у хірургічних відділеннях і передбачають клінічне дослідження пацієнтів (огляд, аналіз результатів досліджень, визначення діагнозу, призначення адекватного лікування тощо).

Білоруський науковець С.Н. Шнітко відзначає, що система підготовки воєнно-медичних кадрів у Білорусі складається з довишівської, переддипломної та післядипломної підготовки. Вона не має принципової відмінності від воєнно-медичної освіти у РФ, однак менш громіздка й адаптована до національної системи освіти [1, с. 4–5].

Головними завданнями довишівської підготовки є підготовка молодшого та середнього воєнно-медичного персоналу та залучення до навчання у вищі найбільш підготовленої молоді.

Переддипломна підготовка воєнно-медичних кадрів визначається потребою ЗС у спеціалістах цього профілю. Міністерство оборони РБ визначає через механізм державного замовлення, кількість та освітній стандарт – якість підготовки випускників факультету. Ця підготовка офіцерів медичної служби триває 6 років і дає базову медичну освіту, тобто готує лікарів, здатних надавати якісну медичну допомогу у системі як воєнної, так і цивільної системи охорони здоров'я. Підготовка офіцерів медичної служби здійснюється на основі цього освітнього стандарту за спеціальністю «Лікувальна справа» та «Воєнно-медична справа». Перші два курси навчання здійснюються у сфері соціально-гуманітарних, природничих, медико-біологічних і загальновійськових дисциплін. На 3–4 курсах навчання здійснюється на клінічних кафедрах, а на 5–6 курсах його здійснюють випускові воєнно-медичні кафедри факультету (організація медичного забезпечення військ та екстремальної медицини, воєнної епідеміології та воєнної гігієни, воєнно-польової хірургії та воєнно-польової терапії), які забезпечують систематизацію раніш отриманих знань і навиків, готуючи випускників до організаційної, профілактичної та клінічної діяльності військового лікаря. Отже, підготовку таких фахівців здійснюють 72 кафедри Білоруського державного медичного факультету та 4 кафедри Воєнно-медичного факультету.

Для курсантів навчальним планом передбачається практика та стажування у військах відповідно до рівня їхньої підготовки. Після вступу на факультет для курсантів проводиться одномісячна професійна підготовка; після 1 курсу – одномісячна загальновійськова практика як стрільця-санітара; після 2 курсу – загальновійськова практика санінструктора; після 3 курсу – одномісячна медсестринська практика; після 4 курсу – одномісячна лікарняно-поліклінічна практика як лікаря

військової частини; після 5 курсу проводяться практичні заняття щодо розгортання окремого медичного загону та лікувальна клінічна практика у воєнно-медичних центрах; курсанти випускного 6 курсу проходять стажування у військах, виконуючи обов'язки начальника медичної служби (медичного пункту, лікаря) окремої військової частини.

Підготовка офіцерів медичної служби запасу здійснюється на воєнних кафедрах медичних університетів.

У багатьох країнах існує жорстка система безперервної післядипломної підготовки з регулярним складанням іспитів щодо підтвердження кваліфікації, без чого лікар не допускається до практичної діяльності. Це є стимулом для лікарів підвищувати рівень своїх знань, а освітні заклади за рахунок значної чисельності осіб, які навчаються та складають іспити, покращувати власну навчально-методичну, клінічну і матеріально-технічну базу. Саме тому відповідно до положень декларації з медичної освіти 39-ї Всесвітньої медичної асамблеї (Мадрид, жовтень 1987 р.) медична освіта є «процесом безперервного навчання, котрий починається з моменту вступу на медичний факультет і завершується після припинення медичної практики» [1, с. 7]. Це зумовлюється тим, що науково-технічний прогрес напрочуд стрімкий, особливо у медицині, й отримані у виші знання щорічно знецінюються на 20–30%.

Планування й організація післядипломної (додаткової) підготовки лікарів і середнього медичного персоналу ЗС РБ здійснюється на воєнно-медичному факультеті. Частина медичного персоналу Міністерства оборони РБ проходить перепідготовку та підвищення кваліфікації у Білоруській медичній академії післядипломної освіти та в установах освіти, які спроможні забезпечити підвищення кваліфікації та перепідготовку керівних працівників і фахівців із середньою медичною та фармацевтичною освітою (філіали цієї академії у містах Бресті та Полоцьку).

У системі додаткової освіти із 2009 р. відбулися значні перетворення. Відповідно до Постанови Міністерства охорони здоров'я РБ від 6 січня 2009 р. № 1 «Про встановлення термінів проходження інтернатури і затвердження Інструкції про порядок організації та проходження інтернатури» [2] для випускників воєнно-медичного факультету організована однорічна інтернатура за спеціальностями «Хірургія», «Терапія», «Загальна лікувальна практика» на базі 432 Головного воєнного клінічного медичного центру ЗС РБ з подальшим складанням комплексного кваліфікаційного іспиту державній комісії Міністерства охорони здоров'я РБ. Це дозволило:

- покращити практичну підготовку випускників медичних вишів;
- підвищити професійний рівень відповідно до кваліфікаційних вимог до спеціаліста і рівня його готовності до самостійної діяльності лікаря;
- набути досвід роботи у воєнно-медичному колективі;
- провести атестацію за спеціальністю інтернатури [1, с. 7].

Вищою формою післядипломної освіти є клінічна ординатура, яка реалізується на воєнно-медичному факультеті. Вона здійснюється за дворічним планом. Підвищення кваліфікації воєнних лікарів ЗС РБ здійснюється на командно-штабних тренуваннях та іграх, а також на навчаннях на території РБ та за кордоном.

Випускники воєнно-медичного факультету у званні «старший лейтенант медичної служби» призначаються на посаду лікаря-інтерна факультету. Після цього проходиться інтернатура, і випускники отримують право самостійно займатися медичною практикою. Потім офіцери медичної служби проходять перепідготовку

за хірургічним, терапевтичним, організаційним чи профілактичним профілем на воєнно-медичному факультеті та можуть бути призначені на посаду лікарів-спеціалістів медичних рот. Після трьох років лікарняної діяльності офіцери медичної служби, котрі позитивно себе зарекомендували, мають право поступити у дворічну клінічну ординатуру на факультеті, після її закінчення лікарі-спеціалісти високої кваліфікації можуть бути призначені на посади начальників медичних рот з'єднань і старших ординаторів воєнно-медичних центрів.

Підготовка спеціалістів керівного складу медичної служби ЗС РБ раніше проводилася на факультеті керівного медичного складу Воєнно-медичної академії ім. С.М. Кірова в РФ. Після закінчення цього факультету офіцери медичної служби призначалися на посади начальників воєнно-медичних установ, а також окремих воєнно-медичних центрів, старших ординаторів 432 Головного воєнного клінічного медичного центру. У зв'язку із закриттям цього факультету та з урахуванням специфіки підготовки офіцерів медичної служби оперативного-тактичного рівня у РБ було організовано навчання у магістратурі воєнно-медичного факультету із залученням професорсько-викладацького складу факультету Генерального штабу Воєнної академії РБ [1, с. 8].

Щодо підготовки військових медиків у *Республіці Казахстан* (РК), то Наказом Міністра оборони республіки Казахстан від 22 грудня 2020 р. № 723 «Про затвердження правил воєнно-медичного (медичного) забезпечення Збройних Сил Республіки Казахстан» (ЗС РК) [4] визначена структура воєнно-медичної служби, яка складається із підрозділів, що здійснюють організацію і координацію служби, а також воєнно-медичних установ, підрозділів, які безпосередньо здійснюють воєнно-медичне забезпечення (визначені їхні завдання та функції та порядок їх виконання, а також порядок здійснення санітарно-епідеміологічного контролю у військах і постачання лікарськими засобами та виробами). До структурних підрозділів, які здійснюють організацію і координацію служби, належать:

- Головне воєнно-медичне управління ЗС РК;
- медичні управління (відділи, служби) видів, родів військ, регіональних командувань;
- медичні служби військових частин та установ, органи управління воєнно-медичних установ і підрозділів.

До воєнно-медичних установ і підрозділів, котрі безпосередньо здійснюють воєнно-медичне забезпечення, належать:

- воєнні шпиталі, лазарети, поліклініки, лабораторія авіаційної медицини;
- санітарно-епідеміологічні установи (центр і його філіали);
- установи медичного забезпечення (медичні склади та бази зберігання медичного майна та техніки);
- спеціальні воєнно-медичні установи (штатна воєнно-лікарняна комісія, центр воєнної медицини);
- медичні роти (взвод, відділення) і медичні пункти військових частин.

У 2016 р. на базі Воєнного інституту Сил повітряної оборони був сформований воєнно-медичний факультет із клінічною базою в Актюбінській державній медичній академії для підготовки воєнно-медичних фахівців [5]. Міністерство оборони Казахстану у 2020 р. переглянуло плани підготовки фахівців воєнно-медичного профілю. Відтепер, крім казахських навчальних закладів, майбутні воєнні медики можуть отримувати освіту і в інших країнах, зокрема у воєнних вишах Росії, Вірменії, Туреччини та Китаю.

Курсанти військового інституту Сухопутних військ навчаються за спеціальностями «логістика у військовій справі» та кваліфікації «організація медичного забезпечення», а Воєнного інституту Сил повітряної оборони – за спеціальністю «воєнна медицина», кваліфікації «воєнний лікар», проходять фахове медичне навчання у Казахському національному медичному університеті ім. С.Д. Асфендіярова та Західно-Казахському медичному університеті ім. М. Оспанова.

В іноземних воєнних вишах сьогодні навчається 28 осіб. У Воєнно-медичній академії ім. С.М. Кірова МО РФ навчаються 9 казахських курсантів і 7 офіцерів за спеціальністю «лікарська справа у наземних військах», «лікарська справа в авіації», «управління медичним забезпеченням військ» і «клінічна медицина».

У Єреванському державному медичному університеті на воєнно-медичному факультеті навчаються 3 казахські курсанти за спеціальністю «воєнно-польова хірургія». У Туреччині у Воєнно-медичній академії Гюльхане – 7 курсантів за спеціальністю «лікар загальної практики», а у Воєнно-медичному університеті Китаю – 2 курсанти за спеціальністю «клінічна медицина» [6].

У *Постанові Президента Узбекистану* від 22 жовтня 2020 р. № ПП-4870 «Про заходи щодо організації якісно нової системи підготовки кадрів у галузі воєнної медицини» окреслюються недоліки підготовки фахівців у системі воєнної медицини:

- не впроваджена у практику система забезпечення безперервної професійної підготовки, підвищення кваліфікації й адаптації навичок спеціалістів воєнної медицини до сучасних вимог;

- завдяки низькому рівню використання у навчальному процесі інноваційних розробок і технологій відсутня можливість впровадження сучасних методів і підходів у систему підготовки воєнно-медичних кадрів та організації надання ефективною медичної допомоги військовослужбовцям;

- існує потреба приділяти особливу увагу підготовці висококваліфікованих фахівців воєнної медицини, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

У постанові визначалося, що з метою підняття на якісно новий рівень системи підготовки висококваліфікованих офіцерських кадрів і перетворення її у безперервну, поетапну та цільову систему, а також забезпечення тісного зв'язку освіти, науки та практики у воєнній медицині необхідно впровадити у життя низку заходів [7]:

1. Утворити Воєнно-медичну академію ЗС Республіки Узбекистан (РУ) на базі Воєнно-медичного факультету при Ташкентській медичній академії.

2. Основними завданнями Академії має бути:

- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації у галузі воєнної медицини;

- підготовка у сфері медицини вузьких спеціалістів, науково-педагогічних кадрів, офіцерів резерву та запасу медичної служби;

- широке впровадження в освітній процес передових педагогічних і медичних технологій, які ґрунтуються на міжнародних освітніх стандартах;

- проведення фундаментальних, прикладних та інноваційних науково-дослідних робіт для розв'язання наявних проблем у практиці воєнної медицини у співробітництві з національними та закордонними освітніми та науковими організаціями.

3. Починаючи із 2021/2022 навчального року кандидати на навчання в Академії відбираються Міністерством оборони РУ зі студентів, котрі закінчили 5 курс факультету «лікарська справа» і 4 курс факультету «медико-профілактична справа»

медичних вишів. Курсанти мають навчатися 2 роки: перший рік у бакалавраті, а другий рік – воєнна інтернатура за спеціальностями, необхідними для ЗС РУ.

4. Курсантам, які закінчили бакалаврат Академії, присвоюється військово звання «лейтенант медичної служби» з отриманням спеціальності «воєнний лікар». Після закінчення воєнної інтернатури присвоюється військово звання «старший лейтенант медичної служби». Навчання на факультетах «лікарська справа» і «медико-профілактична справа» у медичних вишах РУ на основі воєнно-медичної навчальної програми Академії прирівнюється до навчання в Академії.

5. Центральний воєнний клінічний госпіталь МО РУ є навчальною та клінічною базою Академії.

6. Передбачається розпочати у 2021/2022 навчальному році перепідготовку і підвищення кваліфікації медичних працівників, які закінчили медичні виші РУ на платно-контрактній основі, а також медичних кадрів для закордонних країн.

7. Створити у структурі Академії Навчально-дослідний інститут воєнної медицини.

8. Затвердити організаційно-штатну структуру Академії.

9. Затвердити перелік спеціальностей (напрямів) навчання в Академії.

Військово-медична служба Національної армії Республіки Молдова (РМ) створена на основі медичних підрозділів колишнього СРСР, які дислокувалися на території РМ, а тому будівлі, обладнання, інфраструктура та персонал перейшли до її складу. Протягом останніх років значний внесок у розвиток медичного забезпечення Національної армії РМ здійснюється за рахунок надання допомоги від країн партнерів, США, Китаю, Німеччини та Румунії на гуманітарній основі [9, с. 32].

Основою системи медичного забезпечення Національної армії РМ є тісна співпраця із закладами Міністерства охорони здоров'я РМ. Спільно здійснюються заходи за державними програмами охорони здоров'я, проводяться тендери для забезпечення потреб медичних структур Національної армії РМ. Усі військово-медичні заклади акредитуються МОЗ РМ [9, с. 32].

Протягом останніх років у системі медичного забезпечення Національної армії РМ було проведено останні реформування, головною метою якого було здійснення децентралізації чинної структури [9, с. 33].

Організаційно медична служба Національної армії РМ складається із двох структур (як донедавна і в Україні): адміністративної (органи управління та центральні медичні заклади, підпорядковані міністерству оборони РМ) та військової (медичні підрозділи підрозділів військових частин Національної армії РМ, підпорядковані Головному штабу Національної армії РМ) [9, с. 34].

Загалом військово-медична служба Національної армії РМ нараховує 560 цивільних службовців, 100 офіцерів і 140 осіб середнього медичного персоналу. Всього лікарів і провізорів – 162 чоловіка, із них 100 офіцерів і 62 цивільні. Контроль за якістю надання медичної допомоги військовослужбовцям частково здійснюється Національною страховою компанією та ґрунтується на стандартах Міністерства охорони здоров'я РМ [9, с. 33]. Щодо підготовки медичних кадрів для Національної армії РМ, то власні військово-медичні заклади відсутні. Нині підготовка кадрів здійснюється медичним університетом РМ (який має кафедру військової й екстремальної медицини), також підготовку здійснюють у Румунії (військово-медичний інститут та університет медицини та фармакології «Carol Davila», м. Бухарест по два чоловіка щороку).

У лютому 2018 р. у м. Санкт-Петербурзі відбулася координаційна нарада керівників медичних служб ЗС країн-учасниць СНД, співробітників Секретаріату Ради міністрів оборони країн-учасниць СНД і навчально-педагогічних працівників Воєнно-медичної Академії ім. С.М. Кірова. На нараді обговорювалися питання розвитку й удосконалення медичного забезпечення військовослужбовців під час бойових дій і в особливих кліматичних умовах. Запрошені були ознайомлені з навчально-матеріальною та клінічною базою Воєнно-медичної Академії та сучасними розробками у галузі медицини. Начальник Головного воєнно-медичного управління МО Росії Д. Трішкін наголосив на тому, що міжнародне співробітництво у галузі медицини є невід'ємною частиною розвитку партнерських відносин держав-учасниць СНД, що сприяє укріпленню здоров'я та профілактиці захворювань військовослужбовців [8]. Фактично ця нарада була свідченням трьох тенденцій у розвитку воєнної медицини у колишніх країнах Радянського Союзу: перша – держави, які створюють свої власні системи підготовки кадрів, зокрема керівних, для розвитку медичної служби власних ЗС (Україна, Білорусія, Казахстан, Узбекистан); друга – формування воєнно-медичної служби у системі та за стандартами НАТО (Естонія, Латвія, Литва); третя – підготовка кадрового потенціалу на базі власних медичних вишів і у співпраці з країнами СНД, особливо з Росією, як координатором і головним центром підготовки суто воєнних медиків і особливо їх керівної ланки.

Висновки. Таким чином, на початку 20-х рр. XXI ст. формування системи воєнно-медичного забезпечення ЗС колишніх країн-членів СРСП зазнає суттєвого реформування. Ця реформування здійснюється за декількома напрямками, такими як:

- модернізація воєнно-медичної служби, із погляду як матеріально-технічного забезпечення, так і кадрового потенціалу, із сучасним фаховим рівнем підготовки;

- структурна перебудова, яка передбачає організаційне формування системи воєнно-медичною служби як відносно самостійної функціональної системи, котру об'єднує із системою ЗС єдина мета – формування боєздатного штатно-кадрового потенціалу військовослужбовців у всіх видах і родах ЗС;

- у зв'язку зі структурною перебудовою з'явилися інші вимоги до керівництва військово-медичної служби, що зумовлюють потребу спеціальної підготовки відповідних кадрів, як і спеціальної підготовки всіх військових лікарів і середнього медичного персоналу.

Розуміючи актуальність реформи медичної служби у ЗС, керівництва держав – колишніх членів СРСП обрали свої шляхи її реформування: за допомогою НАТО, опираючись на власний кадровий і матеріально-технічний потенціал, а також за допомогою Російської Федерації, зокрема у підготовці спеціалізованих фахових кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Шнитко С.Н. Система подготовки военно-медицинских кадров в Республике Беларусь. *Белорусский государственный медицинский университет. Военная медицина*. 2020. № 2. С. 3–11.

2. Об установлении сроков прохождения интернатуры и утверждение Инструкции о порядке организации и прохождения интернатуры. Постановление Министерства здравоохранения Республики Беларусь от 6 января 2009 г. № 1. URL: <http://pravo.levonevsky.org>.

3. Воєнно-медичинський факультет. URL: <https://www.mil.by/ru/education/bsmu/about/>.

4. Об утверждении правил военно-медицинского (медицинского) обеспечения в Вооруженных Силах Республики Казахстан. Приказ Министра обороны Республики Казахстан от 22 декабря 2020 г. № 723. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000021873>.

5. Сансербаев С. Военная медицина в Казахстане. URL: <https://www.sarbaz.kz/analytics/voennaya-meditsina-v-kazhastane-203362059/>.

6. Министерство обороны Казахстана ведет переговоры с зарубежными ведомствами о выделении квот на обучение военных врачей. URL: <https://ru.sputnik.kz/health/20201111/15443885/Kazakhstanskikh-voennykh-medikov-obuchayut-zarubezhom-gde-oni-poluchayut-obrazovanie.html>

7. О мерах по организации качественно новой системы подготовки кадров в области военной медицины. Постановление Президента Республики Узбекистан от 22 октября 2020 г. № ПП-4870. URL: <https://lex.uz/docs/5065190?query=%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86>

8. В Санкт-Петербурге прошло координационное совещание главных военных врачей стран СНГ. URL: https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12203377@egNews

9. Бадюк М.І., Рудинський О.В., Солярик В.В. та ін. Організація медичного забезпечення збройних сил європейських держав : навчальний посібник. Київ : СПД Чалчинська Н.В., 2014. 104 с.

REFERENCES:

1. Shnitko S.N. (2020) Sistema podgotovki voenno-meditsinskih kadrov v Respublike Belarus' [The system of training military medical personnel in the Republic of Belarus]. Belarusian State Medical University. *Military Medicine Journal*, № 2, pp. 3–11.

2. Resolution of the Ministry of Health of the Republic of Belarus dated January 6, 2009 № 1, Ob ustanovlenii srokov prokhozhdeniya internatury i utverzhdenie Instruktssii o poryadke organizatsii i prokhozhdeniya internatury. Belarus': Resolution of the Ministry of Health of the Republic of Belarus dated January. URL: <http://pravo.levo-nevsky.org>.

3. Voенno-meditsinskiy fakul'tet. [Military Medical Faculty]. URL: <https://www.mil.by/ru/education/bsmu/about/>

4. Prikaz Ministra oborony Respubliki Kazakhstan ot 22 dekabrya 2020 g. № 723. *Ob ustanovlenii srokov prokhozhdeniya internatury i utverzhdenie Instruktssii o poryadke organizatsii i prokhozhdeniya internatury*. [On approval of the rules of military medical (medical) support in the Armed Forces of the Republic of Kazakhstan].

5. Sanserbaev S. Voennaya meditsina v Kazakhstane. [Military medicine in Kazakhstan]. URL: <https://www.sarbaz.kz/analytics/voennaya-meditsina-v-kazhastane-203362059/>.

6. URL:<https://ru.sputnik.kz/health/20201111/15443885/Kazakhstanskikh-voennykh-medikov-obuchayut-zarubezhom-gde-oni-poluchayut-obrazovanie.html>

7. Postanovlenie Prezidenta Respubliki Uzbekistan ot 22 oktyabrya 2020 g. № PP-4870. *O merakh po organizatsii kachestvenno novoy sistemy podgotovki kadrov v oblasti voennoy meditsiny* [On measures to organize a qualitatively new system of training personnel in the field of military medicine].

8. V Sankt-Peterburge proshlo koordinatsionnoe soveshchanie glavnykh voennykh vrachey stran SNG. URL: https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12203377@egNews

9. Badjuk M.I., Rudyns'kyj O.V., Soljaryk V.V. (2014). *Orghanizacija medychno-gho zabezpechennja zbrojnykh syl jevropejs'kykh derzhav*. [Organization of medical care for the detrimental forces of the European powers]. Kyiv: SPD Chalchinskaya NV. Pp. 104. (in Ukrainian).